

כלאי הכרם".

גמרא

ותו קשיא לן: וליתני "כברות של בעל הבית" שהן דבר שבמנין, לענין חמין בפסח?

אמר רב, הלכה כרבי שמעון בן גמליאל רק אם התערבה חבית יין נסך בחביות יין מותר, ואז יטול אחת מהן ויטילנה לנהר, והשאר מותר.

מתרצת הגמרא: מאן שמעת ליה דאמר חמין בפסח אסור בהנאה? רבי עקיבא! (268) הא תנא ליה התם, במסכת ערלה (בסוף אותה משנה שהובאה לעיל) "רבי עקיבא מוסיף אף כברות של בעל הבית".

אבל לא אם התערב יין ביין.

ושמואל אמר, אפילו אם התערב יין ביין, מותר בהנאה חוץ מדמי אותו יין.

שנינו בסיפא דמשנתנו: "הרי אלו אסורים ואוסרים בכל שהוא".

וכן אמר רבה בר בר חנה אמר רב יוחנן, אפילו יין ביין.

מפרשת הגמרא: למעוטי מאי? כלומר, מדוע חזר התנא וכתב "הרי אלו אסורים ואוסרים בכל שהוא"?

וכן אמר רב שמואל בר נתן אמר רב חנינא, אפילו יין ביין.

למעוטי דבר שבמנין ולא אסורי הנאה, אי נמי, למעוטי איסורי הנאה ולא דבר שבמנין. (269)

וכן אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, אפילו יין ביין.

אמר רב נחמן: הלכה למעשה, יין נסך, שהתערב יין ביין, אסור. חבית בחבית, מותר. סתם יין של גוי, אפילו יין ביין, מותר בהנאה חוץ מדמי אותו יין.

מתניתין

יין נסך שנפל לבור שיש בו יין של היתר, כולו אסור בהנאה. (270)

מתניתין

רבי שמעון בן גמליאל אומר: ימכר כולו לעובד כוכבים, חוץ מדמי יין נסך שבו.

גת של אבן העשויה לדריכת ענבים ליין, טו-ב שזפתה עובד כוכבים בזפת, כדי שתהיה הגת אטומה, ולא יבלע היין בסדקיה. והזפת,

אלא כוונתו לומר, שלא נשנו במשנה אלא תותם שיש בהם שני תנאים אלו, שאסורים בהנאה, והם דבר שבמנין.

268. גירסת הגמרא שונתה על פי גירסת הר"ן, המובאת בשולי הדף.

270. כמבואר לעיל (עג' א'), צריך להעמיד את המשנה במקרה שנפל כל היין לבור בבת אחת. שאם לא כן, ישנם מצבים ש"ראשון ראשון בטל". כדלעיל.

269. התוספות מבארים, שאין כונת התנא לומר שדבר שאינו אסור בהנאה בטל ברוב אפילו אם הוא דבר שבמנין. שהרי מבואר במסכת חולין (ק' א') שדבר שבמנין אינו בטל אפילו אם אינו אסור בהנאה.

טעמה מר. ונוהגין לתת לתוך הזפת יין על מנת להפיג מרירותה.

ואם כן, יש חשש שמא נתן הגוי לתוכה יין וניסכו. ולכן, כדי להכשירה מיין הגוי. וההכשר — **מזנבה** במים ואפר (271) — **והיא טהורה!** (272)

וגת של עץ שדרך העץ לבלוע יין רב, ולכן אף מזפתים אותה בכמות זפת רבה יותר, ומשום כך אף נותנים בה יותר יין על מנת להעביר מרירותה, (273)

— אף על פי כן **רבי אומר ינב** ודין גת של עץ הינו כדין גת של אבן.

וחכמים חולקים **ואומרים**, אין תקנת הגת של עץ על ידי ניגוב בלבד, אלא **יקלוף את הזפת!**

וגת של **חרס**, אין לה תקנה כלל, כיון שהחרס עצמו בולע מן היין. (274) ולכן —

לדברי הכל — **אף על פי שקלוף את הזפת, הרי זו אסורה!**

גמרא

אמר רבא: אופן הכשר גת של אבן הנדרש במשנתינו, הינו **דוקא** אם **זפתה** הגוי, ויש לחשוש שמא הזפת בלעה מן היין הניתן בה על מנת להפיג מרירותה.

אבל, אם רק **דרך בה** הגוי יין בלא שזיפתה קודם לכן, **לא** צריך ניגוב, אלא די בהדחה בלבד. [להלן יתבאר מהו ניגוב ומהו הדחה].

תמחה הגמרא: **פשיטא!** הלוא "זפתה" תנן שנינו במשנה. ומנין להעלות על הדעת שהמשנה מדברת אף בדריכת יין בלבד בלא זיפות!?

מבאר הגמרא: **מהו דתימא, שהוא הדין אפילו אם דרך בה צריך יהיה ניגוב.**

נבלע בה ונאבד, ולכאורה מותר באופן זה ואינו נחשב כניסוך?

והתירוץ: רק כאשר שופך הגוי את היין ומאבדו על מקום טיט וכיוצא בזה, אין לאוסרו. לפי שאין הדרך לנסך באופן זה, ומשום כל אין לחשוש לייך נסך. אך כאן, כאשר שופך את היין מכלי לכלי וכדרך המנסכים, יש לחוש לייך נסך ואסור. [ראב"ד]

273. כך פירש רש"י. ובתוס' רי"ד פירש, שלפי שכלי העץ לחין יותר, גורמים הם שהזפת תבלע יותר מן היין. ולפיכך גם קשה יותר להפליט ממנה את היין, ולכן סבורים חכמים שאין לה תקנה אלא בקילוף.

274. יתירה מכך, מבואר לעיל לד א, שהנבלע

271. בסיבת ניגוב זה, נחלקו הראשונים:

דעת הרשב"א שניגוב זה הוא רחיצה של ממש. ומטרתו להוציא את היין שנבלע בזפת. או שנמצא עליה.

ואילו הראב"ד סובר, שאין הניגוב בא להוציא את היין מהזפת, לפי שכיון שנבלע בתוכה, הריהו כמי שהלך לאיבוד. ועיקר סיבת הניגוב, היא לנקות את היין ממקומות שבכל אופן נצטבר על גבי הגת.

272. יסוד החשש המצריך את הכשרת הגת, הוא שמא נתכוין הגוי כאשר נתן יין בזפת, לעשות זאת לשם ניסוך.

וקשה, הלוא לעיל [לג א] מבואר בגמרא שיין ההולך לאיבוד, אין בו משום ניסוך. ואם כן, אף היין הניתן לתוך הזפת, אינו משתמר בה אלא

דמלתא קתני נקט כפי דרך העולם שהמזפת גת עושה זאת לשם דריכת יין בה. ולכן היה מקום ללמוד ממשנתינו שניגוב זה מועיל אף אם דרך בה

— קא משמע לן, שדוקא אם רק זפתה מועיל הכשר זה.

אבל, אם גם דרך בה — לא סגי [דין] לה בניגוב, אלא יש לקלף את הזפת.

מביאה הגמרא ומוכיחה ממעשה שהיה בענין זה:

כי הווא דאתא לקמיה כאותו אדם שבא לפני דרבי חייא, אמר ליה:

הב לי גברא דדכי לי מעצרתאי שלח לי אדם שיכשיר לי את הגת [שכנראה קנה אותה מן הגוי (276)].

אמר ליה רבי חייא לרב: זיל בהדיח לך עמו להורות לו הכשר הגת, וחזי וראה לעשות זאת באופן נכון וכשר, דלא אגרום לו שיפסיד את יינו, ונמצא שמצוהת יצווה עלי כבי מדרשא על שהורינו לו דבר המביאו לידי הפסד. (277)

אזל, חזייה הלך רב וראה דהוה שיעא טפי שהיתה הגת המזופפת, חלקה מאור.

והאי דקתני, ומה ששנה במשנתנו "זפתה", ולא שנה "דרך בה", היינו משום שאורחא דמלתא דרך העולם שקודם שדורכים בגת, מזפתים אותה ונותנים בה יין להפיג מרירות הזפת. ולכן קתני "זיפתה", אך באמת אף אם דרך בלא זיפות, יהא הדין כך,

— קא משמע לן, שרק אם זיפתה צריך לנגבה. אם רק דרך בה הגוי ענבים, אין צורך בניגוב אלא רק בהדחה.

איכא דאמרי יש השונים את דבריו של רבא כך: (275)

אמר רבא: דין המשנה שמועיל הניגוב, הינו דוקא אם רק זפתה הגוי. אבל אם דרך בה ענבים אחר שזיפתה, לא סגי לא מספיק להכשירה בניגוב, אלא צריך אף לקלף את הזפת. כיון שהיין הנדרך בה חודר לפנים.

תמזהה הגמרא: פשיטא?!

הלוא רק "זפתה" תנן שנינו במשנה. ומנין לומר שאפילו אם דרך יין באותה גת מזופפת, יועיל הכשר זה?!

מבאר הגמרא: מהו דתימא שהוא הדין דיועיל הכשר בניגוב אפילו אם דרך בה, והאי דקתני ומה שכתב במשנתנו "זפתה" ולא "דרך בה", היינו משום שאורחא

לפי שהיו נוהגין בארץ ישראל לאכול חולין בטהרה בזמן רבי חייא. ולקמן בגמרא מבואר, שדין הכשר מייך נסך, ודין הכשר מטומאה לטהרה — שוין וצורת הכשרה אחת להם.

277. כך מבואר ברש"י. והרש"ש פירש, שאמר לו רבי חייא שיטהרנו כהלכה, על מנת שלא שלא יצווחו עליו חכמים בבית המדרש על

בחרס אינו יוצא מידי דופנו לעולם. ולכן אין לו תקנה כלל.

275. כך היא הגירסא שלפנינו, וכן שיטת רש"י. אולם הרמב"ן לא גרס את ה"איכא דאמרי".

276. כך פירש היעב"ן. והוסיף, שאפשר שהיתה הגת גם טמאה. ורצה לעשות על גבה טהרות.

אמר רב: הא כיון שחלקה היא ואין בליעתה מרובה, ודאי בניגוב סגי מספיק לה. (278)

בהדי דקא אזיל ואתי תוך כדי שהלך ובא, חזא פילא מתותיה ראה סדק תחת הזפת, וחזא דהוה מלא חמרא וראה שמלא היה ביי.

אמר: הא גת זו, לא סגי לא די לה בניגוב, אלא הכשרה הוא בקילוף! (279) והיינו זהו דאמר לי חביבי רבי חייא [שהיה דודן] חזי תראה לעשות את הכשר הגת, באופן נכון וכשר דלא מצוחת עלי שלא יצווח עלי בבי מדרשא!

תנו רבנן: הגת, והמחץ הוא הכלי שבו דולים את היין מן הבור [שבו מתאסף היין אחר דריכת הענבים], והמשפך [שהיו עשויין מחרס, ולא היו מזופפין] ושל עובדי כוכבים הם,

רבי מתיר להכשיר אותם בניגוב בלבד, וחכמים אוסרין.

ומודה רבי בקנקנים של חרס של עובדי כוכבים, שאף שאינם מזופפין, הן אוסרין ולא מועיל להן הכשר זה. אלא כדי להכשירן צריך למלאות בהם שלשה ימים ולערות כל עשרים וארבע שעות. ורק לאחר

שלשה ימים, הקנקנים כשרים.

ומבררת הגמרא: מה הפרש בין זה לזה, שלגת וכליה די בניגוב, ואילו קנקנים צריכים הכשר גדול של מילוי ועירוי? החילוק הוא כך:

זה, קנקנים, מכניסו את היין לתוך הקנקנים בקיום בהם לזמן מרובה. ולכן במשך הזמן הקנקן בולע יותר ויותר יין. ומשום כך צריכים הכשר גדול.

וזה, כלי הגת, אין מכניסו את היין בקיום זמן רב, אלא לזמן קצר בשעת הדריכה. לפיכך אינם בולעים הרבה, ומספיק ניגוב על מנת להכשירם.

ואם היו הגת, המחץ והמשפך של עץ ושל אבן ולא היו מזופפין — יגוב וכשרים הם לדברי הכל.

ואם היו מזופפין — אוסרין ואין להם תקנה אלא עד שיקלף הזפת.

שואלת הגמרא: והתנן שנינו במשנתנו — גת של אבן שזפתה עובד כוכבים, מנגבה והיא טהורה. ואילו כאן מבואר שאם זפתה — אסורה?

ששלח אדם שאינו יודע להורות כנכון.

278. הוכיח מכך התוס', שכלי שהיה בו נקב וסתמו בזפת, אין דינו ככלי מזופף. שבכלי מזופף החמירו מאוד לפי שמכניס בו יין לקיום זמן ממושך. אך אין סיבת איסורו משום בליעת היין שבזפת. שאם כן, היאך רצה רב להתיר גת זו, ולא חשש לבליעת היין שבזפת?! ולכן,

כאשר ישנה רק סתימת זפת בכלי שאינו עשוי לקיום יין זמן ממושך, די בהדחה בלבד. ואין צורך לקלף הזפת. אולם כלים מזופפים שסתמם עומדים לקיום, יש להחמיר בהם.

279. לפי שהבין כי הגוי שממנו נלקחה גת זו, דרך בה יין. ולכן היה שם יין רב תחת הזפת.

מיישבת הגמרא: **מתניתין** משנתינו מדברת בגת **לא דרך בה הגוי**. ולכן די בניגוב.

ואילו **הברייתא**, מדברת בגת **דרך בה יין** ובליעתה מרובה, ולכן אין לה תקנה אלא בקילוף הזפת.

אמר מר בברייטא לעיל: הגת, והמחין, והמשפך של עובדי כוכבים, רבי מתיר בניגוב, והכמים אוסרין.

מקשה הגמרא: **והאנן תנן** במשנתינו, כי גת של **חרס, אף על פי שקלף את הזפת, הרי זו אסורה!** ודין זה, לכאורה לדברי הכל הוא. ואילו בברייתא זו מתיר רבי את הגת בניגוב בלבד? (280)

אמר רבא: הסיפא דמתניתין, שבה נאמר שאין תקנה לגת של חרס, **אתאן** נאמרה לדעת **רבנן**. אולם לדעת רבי, אכן יש להם תקנה על ידי קילוף.

וכך היא שיטת חכמים במשנתנו: גת של אבן שלא דרך בה יין — ינגב. של עץ — יקלוף. ואילו של חרס — אין לה תקנה.

ולדעת רבי, גת של אבן ושל עץ — יכשירם בניגוב. ושל חרס — יקלוף.

דרש רבא: נעוה ארתחו את הגתות שלקחו מן הגוים, הגעילו (281) ברותחין! (282)

רבא, כי הוה משדר גולפי כאשר היה שולח כדים ריקים (283) על ידי שליח גוי למקום

למסקנת התוס', מובא בשם רבינו ברוך, שעירוי אינו נידון לא ככלי ראשון ולא ככלי שני. אלא הוא מבשל ומבלע וכן מפליט, כדי קליפה ולא יותר. וכלים שהיו במגע עם איסור חם, שיש בו כדי להבלע לתוך עומק דופן הכלי, אין העירוי מועיל להם כלל. ואילו בגת זו [וכן הדין לשאר חביות יין של גוים] שלא נעשה בה בישול אלא רק היה בה יין, הרי שבעירוי המבשל כדי קליפה, מועיל. לפי שאין סבירות שהיין נבלע ביותר מכדי קליפה. ואם ניסר נגר את הקליפה העליונה של הגת או החבית — אף אין צורך בעירוי.

282. מדובר בגוי שדרך יין בגת זו, ולכן צריך להכשירה מהיין שנדרך בה.

ולדעת הראב"ד מבואר שצריך תחילה לקלוף את הזפת, ואחר כך להגעיל את הגת. אולם דעת הרשב"א, שכיון שמרתיחה ומגעילה, אין צורך שוב לקלוף את הזפת אלא די בהרתחה זו.

283. ועשוין הם מחרס [ראב"ד]. ומשמע

280. יתירה מכך הוסיף רש"י בביאור קושית הגמרא, שהרי במשנתנו מדובר כאמור שאפילו לא דרך הגוי יין בגת. ובכל אופן אסור. ואילו בברייתא העמדנו שדרך בה הגוי יין. ועל אחת כמה וכמה שיש לאוסרה!?

281. הגעלה זו, אינה אלא עירוי מים. כיון שאי אפשר להכניס את הגת לתוך כלי גדול ולהגעילה. ולכן מערים עליה מים חמים.

בתוס' הביא מחלוקת בגדרו של עירוי זה: לדעת ר"ת עירוי הוא ככלי ראשון. ממה שמשמע כאן שעל ידי העירוי מפליט את היין הבלוע בגת. ואם כן, מוכח שכלים שנאסרו על ידי כלי ראשון, אפשר גם להגעילן על ידי עירוי שהוא ככלי ראשון.

רשב"ם חולק על ר"ת, וסובר שעירוי הוא ככלי שני. ומה שמועיל עירוי לגבי גת זו, הוא משום שאיסור יין נסך הבלוע בגת, נעשה בצונן. ולכן מועיל אפילו עירוי שדינו ככלי שני.

וראה עוד בתוס' שהביא שצריך מחלקתן היא במסכת שבת מב א.

ששמו הרפניא, סחוף להו אפומייהו היה כופה ומניח אותם בתוך השק, כאשר פניהם למטה ותחתיתם למעלה, (284)

והתים להו אכירציייהו היה חותם את פי השק, על תחתיתם של הכלים, כאשר הם הפוכים. ודבר זה עשה משום "חותם בתוך חותם" (285)

ומדוע עשה כן?

קסבר רבא, כי כל דבר אפילו כלי ריק שדרך בן אדם שמכניסו בתוכו יין לקיום זמן רב, הרי שאפילו אם הכלי נמצא ביד הגוי לפי שעה, ולכאורה אין לחשוש שמא יכניס בתוכו יין לאותו זמן מועט שנמצא הכלי ברשותו, בכל אופן גזרו ביה רבנן שאסור להשאיר כלי זה ביד גוי, כאילו היה זה יין ממש.

ולכן חתם רבא את הכלי, חותם בתוך חותם. שנינו במשנתינו: גת של אבן שזפתה גוי — מנגבה.

מבררת הגמרא: במה מנגבין?

רב אמר: מנגבין במים.

רבה בר בר חנה אמר: מנגבין באפר. [להלן יתבאר היאך נעשה ניגוב זה.]

ומקשה הגמרא: רב אמר מנגבין במים. וכי מנגבין במים בלבד ולא באפר, והיאך מועיל ניגוב כזה במים בלבד לנקות היין?

ועוד, רבה בר בר חנה אמר מנגבין באפר. וכי מנגבין באפר בלבד ולא במים, והיאך מועיל ניגוב זה?!

אלא ביאור מחלקתן כך הוא: רב אמר עוה-א מנגבין במים תחילה, והוא הדין שצריך שאחר המים לניגוב באפר.

רבה בר בר חנה אמר, על מנת לנגבין, צריך לאפר, והוא הדין שאחר האפר, צריך למים.

ובאמת, לא פליגי נחלקו. הא רבה בר בר חנא דיבר בגת רטיבתא רטובה שיש בה עדיין לחלוחית יין. ולכן צריך לשפשף תחילה באפר עד שתהיה הגת נגובה ויבישה, ואחר כך מנקה במים.

הא, רב, דיבר בגת יבשתא יבישה. שצריך תחילה לנקותה במים על מנת להפיג את היין, ואחר כך להוסיף האפר ולשפשף בו.

איתמר: בי בביתו של רב משמיה בשם דרב אמרי:

לגת רטובה יש לעשות תרתי שתי פעולות. א. שפשוף באפר, ב. אחריו, ניקוי במים.

שבכלים אחרים אין להחמיר באופן זה]

284. לכאורה משמע מכך, שישראל השולח חבית ביד גוי כדי לתקנה, [ואי אפשר לחתמה ולסוגרה כיון שהגוי פותח ומתעסק בה לצורך התיקון] צריך לסמן את תוך החבית בסיד או באבן רכה [גיר] כדי שיוכל לזהות אחר כך אם היה בתוכו יין, כך הוכיח התוס'.

ודחה זאת התוס', שדין הגמרא כאן נאמר רק ביחס לכלים שלהם שהיו קטנים ונוחים לאכסן בהם יין אפילו לזמן מועט ולרוקנו. אולם חביות גדולות שלנו, שאינם נוחים לשימוש זמן מועט, אין לחשוש שמא יתן בתוכם יין, ואין צריך לחותמם. ומיהו, לכתחילה יש להחמיר.

285. על מנת להבטיח שלא יפתח הגוי את השק